

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas kaimiņu politika"

(2006/C 309/20)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Komisijas locekles *Ferrero-Waldner* kdzes 2005. gada 22. aprīļa vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai sagatavot atzinumu par tematu "Eiropas kaimiņu politika".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 4. maijā. Ziņotāja — *CASSINA* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 160 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Ievadpiezīme.

EESK ir jau sagatavojusi divus dokumentus, kuros novērtēta Eiropas kaimiņu politika — viens no tiem attiecas uz Vidus un Austrumeiropas valstīm un otrs uz Vidusjūras reģionu⁽¹⁾. Šajā atzinumā divu iepriekš minēto dokumentu saturam ir veltīta tikai neliela uzmanība. Informācijas nolūkos tie kopā ar šo atzinumu tiks nosūtīti Eiropas Savienības iestādēm un attiecīgajām dalībvalstīm.

0. Kopsavilkums un secinājumi

0.1 EESK uzskata, ka Eiropas kaimiņu politikai ir ārkārtīgi liela stratēģiska nozīme un ka, īstenojot saskaņotu un atbildīgu politiku, jāizmanto iespējas, ko tā paver miera un stabilitātes nodrošināšanā, kopīgu vērtību stiprināšanā un politisko pasākumu īstenošanā, kā arī apmaiņas veicināšanā ar kaimiņvalstīm visos līmeņos.

0.2 EESK īpaši uzsver, ka jāsaņem:

- dalībvalstu ārpolitika un Eiropas kaimiņu politika,
- citi pasākumi ES ārējo attiecību jomā un Eiropas kaimiņu politika,
- partnervalstu ārpolitika un iekšpolitika un Eiropas kaimiņu politika,
- Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātu pasākumi,
- ar ES budžetu saistītie lēmumi un Eiropas kaimiņu politikas stratēģiskā nozīme

(1) Atzinums par tematu "Aptverošāka Eiropas kaimiņu politika. Jauna sistēma ES attiecībām ar tās austrumu un dienvidu kaimiņiem". (Ziņotāja: *Alleweldt* kdze (OV C 80, 30.03.2004., 148.–155. lpp.); otrs atzinums par tematu "Padomdevēju iestāžu un profesionālo apvienību nozīme partnerattiecību līgumu īstenošanā un Eiropas kaimiņu politikā" (tematiski papildināja ekonomikas un sociālo padomju galotņu un citu līdzīgu iestāžu tikšanos Jordānijā 2005. gada 16. un 17. novembrī; ziņotāja — *Cassina* kdze; izstrādāts sadarbībā ar Grieķijas, Izraēlas un Tunisijas ekonomikas un sociālajām padomēm, ka arī ar Marokas ekonomisko un sociālo grupu pārstāvniecību).

— diferencētas pieejas principa piemērošana (kas rada pozitīvu konkurenci valstu un reģionu vidū) un iespējas radīt sinerģijas efektu gan pašos reģionos, gan to vidū (tas veicina sadarbību un labāku saprašanos),

— konkrētie prioritārie pasākumi un svarīgākie sasniedzamie mērķi.

0.3 EESK aicina visas iesaistītās iestādes savā darbībā ievērot faktu, ka kopīgas atbildības (paša atbildības) princips nozīmē, ka pastiprināta uzmanība jāpievērš demokrātiskajām vērtībām, kuras ne tikai formāli jāatbalsta, bet arī jārespektē un jāveicina — kopīgas atbildības pamatprincips jāievēro ne tikai ES un partnervalstu, bet arī pašas ES un partnervalstu iestāžu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju attiecībās. Tāpēc efektīvu un veiksmīgu Eiropas kaimiņu politiku būs iespējams īstenot tikai tadā gadījumā, ja minētajā procesā regulāri tiks iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, it īpaši sociāli profesionālās organizācijas, kuru konsultatīvās funkcijas un spējas sarunu gaitā panākt savu interešu ievērošanu ir skaidri jāatzīst un jāveicina. Tāpēc jānodrošina:

— skaidra, pārredzama, dokumentēta un aktuāla informācija par lēmumiem, kas attiecas uz Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu,

— apspriešanās iespējas, instrumenti un mehānismi, kā arī līdzdalība minēto lēmumu pieņemšanā,

— saskaņota informācija, instrumenti un dati sasniegtā novērtēšanai, tostarp arī pieņemot lēmumu par regulāru pasākumu īstenošanu, lai sasniegtu minēto mērķi,

— apmācības iespējas, kas ļautu minētajām organizācijām iesaistīties Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā. To ieguldījums būtu vēl augstvērtīgāks, ja tām nodrošinātu piekļuves Kopienas resursiem un programmām,

— iespējas veidot dažādo valstu un reģionu organizāciju tīklus, kuriem jāveicina dialogs un sadarbība, kā arī jāveic Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas pārraudzība.

0.4 EESK apņemas veidot, saglabāt un paplašināt attiecības ar padomdevēja iestādēm un/vai sociāli profesionālajām organizācijām partnervalstīs un uzklaut to viedokli, kā arī sadarboties ar Eiropas Parlamentu un Reģionu komiteju, lai palīdzētu īstenot vienotu, efektīvu un konsekventu Eiropas kaimiņu politiku, kuras mērķis ir nodrošināt mieru, stabilitāti un drošību, kā arī kopēju un ilgtspējīgu attīstību.

1. Ievads

1.1 Eiropas integrācijas procesā Kопiena situācijai kaimiņu valstīs ir veltījusi regulāru uzmanību vismaz divu svarīgu iemeslu dēļ:

— galvenais iemesls — vienlaicīgi arī politiskais iemesls, kas Eiropas valstīs mudināja apvienoties Kopienā — ir nepieciešamība nodrošināt mieru, brīvību un stabilitāti gan Kopienas teritorijā, gan ārpus tās;

— otrs iemesls ir saistīts ar ekonomikas un tirgus integrāciju, kā arī nepieciešamību izveidot plašāku tirdzniecības zonu nekā ES dalībvalstu teritorija un sadarboties ar valstīm, kuru ekonomiskās izaugsmes un tautas attīstības (*human development*) līmenis ir tāds pats kā ES vai drīz sasniegs to, lai tirdzniecība ar minētajām valstīm dotu abpusēju labumu un lai to nekavētu konkurences izkropļojumi, dempings un/vai tirgus protekcionisms no vienas vai otras puses.

1.2 Ilgajā laikā, kad pasaule bija sadalīta divos blokos, Austrumeiropas un Rietumeiropas ekonomiskās un it īpaši politiskās sistēmas atšķirības diemžēl nepieļāva gandrīz nekādu tirdzniecību un apmaiņu (ne tikai ekonomiskajā jomā, bet galvenokārt arī cilvēku apmaiņu un apmaiņu kultūras un sociālajā jomā), un vairāk nekā 40 gadus abu Eiropas daļu iedzīvotāju kontakti notika vienīgi diplomātiskajā vai oficiālajā organizāciju un vietējās varas iestāžu līmenī. Tādējādi nostiprinājās aukstā kara stereotipi un starptautiskā mērogā Austrumu bloka valstu valdībām tika piešķirta šķietama demokrātiskā legimitāte, kuras tām nebija un nevarēja būt.

1.3 Tajā pašā laikā Eiropas Savienība veidoja attiecības ar demokrātiskām kaimiņvalstīm vai arī tām valstīm, kuras bija veikušas pāreju no diktatūras uz demokrātiju (piemēram, Grieķija, Spānija un Portugāle), un četrās paplašināšanās kārtās ES pievienojās jaunas dalībvalstis⁽²⁾. Ar valstīm, kurām nebija izredzes pievienoties vai kuras nevēlējās pievienoties Kopienai, veidojās ciešas attiecības un tika noslēgti līgumi. Šeit ir jāmin 1960. gadā nodibinātā Eiropas Brīvās Tirdzniecības Asociācija (EFTA), no 1994. gada Eiropas Ekonomiskā telpa (EEA), ka arī daudzie divpusējie līgumi (īpaši ar Vidusjūras reģiona valstīm).

⁽²⁾ 1973. gadā — Dānija, Apvienotā Karaliste un Īrija, 1981. gadā — Grieķija, 1986. gadā — Spānija un Portugāle un 1995. gadā — Austrija, Zviedrija un Somija.

1.4 Eiropas Kopienas politikā 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā palielinājās to kaimiņvalstu nozīme, kas atrodas Vidusjūras dienvidu un austrumu reģionā. Minētā procesa kulminācijas punkts bija 1995. gada ministru konference Barselonā, kurā tika uzsākta stratēģiskā partnerība, pamatojoties uz asociācijas līgumiem un reģionāliem projektiem. Tās mērķis bija līdz 2010. gadam izveidot brīvās tirdzniecības zonu un kopēju miera, drošības un labklājības telpu.

1.5 Vidus un Austrumeiropas valstu neatkarības atgūšana, padomju sistēmas sabrukums un minēto valstu pāreja uz demokrātiju un tirgus ekonomiku bija notikums, kurš pilnīgi izmainīja ģeopolitisko stāvokli Eiropas Kopienā, kurā jau bija notikusi sekmīga tirgus integrācija un sākusies vienotas valūtas ieviešana.

1.6 Paplašināšanās rezultātā notikuši Eiropas atkalapvienošanās 2004. gada 1. maijā ir lielākais mūsu kontinenta politiskais sasniegums kopš kara beigām. Tādējādi ES ir reģions, kurš ir bagāts ar cilvēku resursiem, kultūras vērtībām, vēsturisko mantojumu un ekonomisko potenciālu un kurš būtiski atšķiras no Eiropas, kāda tā bija iepriekš. Šis būtiskās kvantitatīvās un kvalitatīvās pārmaiņas Eiropas Savienībā liek visā pilnībā apzināties jauno realitāti, liek to atbalstīt un veicināt, un piemērot tai visas Kopienas politikas jomas, arī attiecības ar kaimiņvalstīm. Minētā procesa rezultāts ir Eiropas kaimiņu politika, ko arī EESK pilnībā atbalsta. Komiteja ir sekmējusi minēto procesu, ilgtspējīgi sadarbojoties un veidojot dialogu ar kandidātvalstu pilsonisko sabiedrību.

2. Eiropas kaimiņu politikas pirmsākumi

2.1 Jau Vispārējo lietu un ārējo attiecību padomes sanāksmē 2002. gada novembrī un Eiropadomes sanāksmē Kopenhāgenā 2002. gada decembrī tika uzsvērtā nepieciešamība attīstīt kaimiņu politiku. Pēdējā no minētajām sanāksmēm izskanēja aicinājums veidot un stiprināt ES attiecības ar kaimiņvalstīm, pamatojoties uz kopīgām vērtībām, lai turpmāk novērstu Eiropas sašķeltību, kā arī veicinātu stabilitāti un labklājību gan Kopienas teritorijā, gan ārpus tās. Sākotnēji lielākā uzmanība tika pievērsta attiecībām ar Krieviju, Ukrainu, Baltkrieviju un Moldāviju, kā arī ar partnervalstīm Vidusjūras reģionā.

2.2 Komisija publicēja divus paziņojumus — 2003. un 2004. gadā — un 2004. gadā arī priekšlikumu regulai, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu⁽³⁾.

⁽³⁾ Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par tematu "Aptverošāka Eiropas kaimiņu politika. Jauna sistēma ES attiecībām ar tās austrumu un dienvidu kaimiņiem", Briselē, 11.03.2003. COM(2004) 373 galīgā redakcija, Komisijas Paziņojums "Eiropas kaimiņu politikas stratēģija", Brisele, 12.05.2004. COM(2004) 628 galīgā redakcija, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka vispārējos noteikumus Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta izveidošanai, Brisele, 29.09.2004.

2.3 Pēc trīs Kaukāza valstu (Armēnijas, Azerbaidžānas un Gruzijas) īpaša lūguma 2004. gadā Eiropas kaimiņu politika tika attiecināta arī uz minētajām valstīm. Krievija jau iepriekš bija paziņojusi, ka tā Eiropas kaimiņu politikā piedalīties nevēlas, tomēr attiecības ar ES vēlas turpināt īpašas “stratēģiskās partnerības” veidā. Eiropas kaimiņu politika neaptver arī tās Balkānu valstis, kuras parakstījušas Balkānu stabilitātes paktu un/vai kadidātvalstis, kā, piemēram, Horvātija un Turcija (kura agrāk iekļāvās Eiropas–Vidusjūras partnerattiecību politikā un šodien ir kandidātvalsts, kas 2005. gada 3. oktobrī uzsāka iestāšanās sarunas).

2.4 Eiropas kaimiņu politikas mērķis ir kopīgas politikas īstenošana veselā virknē svarīgu politikas jomu, un tās priekšnoteikums ir ES un partnervalstu stingra apņemšanās stiprināt kopīgās vērtības (kopīgas atbildības princips). Tās ir tiesiskas valsts pastāvēšana, laba pārvaldība, cilvēktiesību un minoritāšu tiesību ievērošana, dzimumu līdztiesības principa ievērošana, tirgus ekonomika un ilgtspējīga attīstība. No partnervalstīm tiek pieprasīts, lai tās veltītu īpašas pūles tādās jomās kā terorisma apkarošana, masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas nepieļaušana, starptautisko tiesību ievērošana un konfliktu mierīga noregulēšana.

2.5 Sadarbībā ar partnervalstīm ir izstrādāti valstu rīcības plāni, kuros ne tikai ņemti vērā iesaistīto pušu īpašie apstākļi un vajadzības (diferencētas pieejas princips), bet arī noteiktas kopējās prioritātes, lai stiprinātu iepriekšējā rindkopā minētās vērtības. Rīcības plānus apstiprina attiecīgās asociāciju padomes, un to kopīgi īsteno partnervalstis un ES. ES pārrauga valstu rīcības plānu īstenošanu, par ko Komisija regulāri sagatavo ziņojumus, lai nepieciešamības gadījumā stratēģiju precizētu, ņemot vērā attiecīgo partnervalstu sasniegumus.

2.6 Līdz pašreizējā finanšu plāna beigām (2006. gada beigas) finansējums tiek piešķirts no TACIS un MEDIA programmām. Turpretim 2007.-2013. gada finanšu plānā Eiropas kaimiņu politikai ir paredzēts vienots finansēšanas instruments (Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instruments). Piešķiramā finansējuma apjoms vēl ir jānosaka, taču Komisija, iespējams, ierosinās piešķirt divreiz lielāku finansējumu nekā tas, kas pašreiz tiek piešķirts no divām iepriekš minētajām programmām.

2.7. EESK ar nožēlu secina, ka nedz Komisijas dokumentos, nedz sarunās par rīcības plānu izstrādāšanu līdz šim nav iekļauti elementi, kas ir Kopienas attīstības pamatā un kas sekmējuši integrācijas procesu, padarījuši to demokrātiskāku un veicinājuši līdzdalības procesu. Šajā sakarā it īpaši jāmin “sociālais dialogs” un “konsultatīvās funkcijas”. EESK jau vairākkārt aicinājusi Komisiju pievērst uzmanību minētajiem trūkumiem, un tā pauž cerību, ka visas Kopienas iestādes darīs visu nepieciešamo, lai nodrošinātu vispārēju minēto principu piemērošanu, īstenojot valstu rīcības plānus.

3. Kaimiņattiecību jēdziens un ar to saistītās problēmas

3.1 Intuitīvi jēdziens “kaimiņattiecības” šķiet diezgan skaidrs, tomēr jāpaturā, ka stratēģiski pareizi un pārliecinoši īstenot politiku, ņemot vērā ne tikai intuitīvo izpratni par to, bet arī tās ambiciozos mērķus. ES ir sākusi veidot kopējo ārējo politiku, kura tomēr vēl ir ierobežota, jo dalībvalstis nekādi negrib atteikties no daudzu kompetenču īstenošanas minētajā jomā. Jāsaprot, ka ES ārpolitikas īstenošana neierobežo dalībvalstu kompetenci savas ārpolitiskās stratēģijas īstenošanā, bet gan var to papildināt un radīt pievienoto vērtību, ja dalībvalstis būs ieinteresētas rīkoties kopīgi un izveidot ārpolitikas saskaņošanas instrumentus, lai varētu nodrošināt saskaņotu un efektīvu visu iesaistīto pušu rīcību attiecīgajā jomā. Eiropas kaimiņu politikas jomā minēto mērķi var sasniegt, ja dalībvalstis un ES nodrošinās saskaņotību Kopienas līmenī, ja attiecībās ar partneriem tām būs vienota nostāja, ja tām būs kopīgi mērķi un ja to priekšlikumi būs līdzīgi.

3.2 EESK uzskata, ka kaimiņu politika nav tikai ģeogrāfisks jēdziens. Tieši pretēji, kaimiņu politikas definīcija, kas iekļauta 3. atsaucē minētajos dokumentos, ļauj secināt, ka minētais jēdziens ietver arī kopīgas vērtības, kultūru un intereses (*) (arī minēto kopību meklējumus). Lai arī kaimiņattiecībām ir ģeogrāfiska nozīme, to pamatā galvenokārt ir politiskas iezīmes un kopīgas vērtības. Tādējādi nevar izslēgt iespēju, ka nākotnē Eiropas kaimiņu politika aptvers arī citas valstis.

3.3 Piemērojot principu — kopīga atbildība par īstenotajiem pasākumiem, problēmas varētu radīt fakts, ka nekad nav bijusi runa par kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu iespējamo integrāciju ES. Pievienošanās iespēja, acīmredzot, būtu motivējošāka, tomēr ir jānorāda, ka valstu rīcības plānu saturs, metodes un attiecīgais finansējums, kas tiek piešķirts Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai, ir gandrīz tikpat liels (ja ne tāds pats) kā finansējums, kas tika piešķirts jaunajām dalībvalstīm pēdējā paplašināšanās kārtā. Arī mehānisms attīstības pasākumu īstenošanai partnervalstīs būtu jāpiemēro iegūtajai pieredzei struktūrpolitikas jomā, un tā pamatā būtu jābūt ļoti ciešai ES un partnervalstu sadarbībai. Kaimiņu politikas metodoloģiska īpatnība ir pakāpeniska rīcība, kas ļauj kontrolēt pielietotās metodes un instrumentus un — tas ir īpaši svarīgi — novērtēt attīstības tendences, lai nepieciešamības gadījumā mainītu iepriekš izvirzītos mērķus. Jaunajā Eiropas kaimiņu politikas “posmā” paredzēts padziļināt attiecības ar tām partnervalstīm, kas vislabāk īstenojušas valstu rīcības plānus. Tā savā ziņā ir “balva”, kas, iespējams, padziļinās ne tikai ekonomiskās un politiskās attiecības, bet arī sabiedrības locekļu attiecības, tādējādi attaisnojot partnervalstu iedzīvotāju dažbrīd ļoti lielas cerības. EESK uzskata, ka pašreiz noraidīt iespēju pievienoties ES, izvirzot stingrus nosacījumus, ir tikpat nepareizi kā modināt nepamatotas cerības.

(*) Šo apgalvojumu apstiprina fakts, ka Armēnija, Azerbaidžāna un Gruzija lūdza tās iesaistīt kaimiņu politikā, lai gan tās nerobežojas ar ES.

3.4 Komisija 2005. gada martā publicēja Paziņojumu ar ieteikumiem tām valstīm, kuras vēl nebija pieņēmušas valstu rīcības plānus⁽⁹⁾ — runa ir par trīs Dienvidkaukāza valstīm, Ēģipti un Libānu. Eiropadomes 2005. gada 25. aprīļa sanāksmē minētais dokuments tika apstiprināts, un Eiropadome izteica cerību, ka valstu rīcības plāni tiks izstrādāti tuvākajā laikā, lai atbildīgās iestādes (asociāciju padomes) tos iespējami ātri apstiprinātu un lai tos varētu sākt īstenot. Padome aicināja arī piemērot diferencētas pieejas principu, tomēr vienlaicīgi atzīmēja trīs Dienvidkaukāza valstu paziņojumu par nodomu pēc iespējas efektīvāk izmantot Eiropas kaimiņu politiku, lai stiprinātu reģionālo sadarbību.

4. Problēmas dažādos reģionos

4.1 Eiropas kaimiņu politikas raksturīga iezīme ir izteikti divpusējas attiecības (ES/partnervalstis). Reģioni, kur minētā politika tiek īstenota (Vidus un Austrumeiropa, Vidusjūras reģions un Dienvidkaukāzs), ir paši par sevi atšķirīgi, un tāpēc, īstenojot kaimiņu politiku, būtu jāizmanto attiecīgā reģiona iekšējā sinerģija un tajā pastāvošās iekšējās attiecības. Minēto mērķi var sasniegt, paredzot stimulus un veicot pārdomātus pasākumus, kas atvieglo un sekmē attiecības ne tikai vienā noteiktā, bet arī dažādos reģionos. Tas dotu labumu ne tikai trīs minēto reģionu valstīm, bet arī veicinātu stabilitāti, drošību un mieru visā Eiropas Savienībā un citās valstīs, kuras nav iesaistītas kaimiņu politikas īstenošanā. Katrā ziņā jārikojas elastīgi un pragmatiski, lai nodrošinātu atbilstošu līdzsvaru starp attiecību divpusējo raksturu, no vienas puses, un reģionālās un starpreģionālās sadarbības veicināšanu, no otras puses.

4.2 Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas process rada zināmu konkurenci partnervalstu vidū. Ja attiecīgā valsts sekmīgi īsteno kopīgi ar ES izvirzītos mērķus, tās kā ES partnera situācija uzlabojas (lielāki atvieglojumi un atbalsts būtiskiem pasākumiem, labāka piekļuve tirgum, atvieglojumi brīvas pārvietošanās jomā u.t.t.). Konkurence lielāko reģionu vidū var arī mazināties, tomēr tādā gadījumā nedrīkst pieļaut vilšanos un rezignāciju tajos reģionos vai reģiona valstīs, kurās situācija ir īpaši sarežģīta. Īpaši jāveicina atsevišķo valstu un reģionu kontakti. Ja katrs kaimiņu politikā iesaistītais dalībnieks apzinās, ka viņa ieguldītais darbs kalpo ne tikai viņam, bet arī lielam kopīgam procesam, tas veicina savstarpējo saprašanos un var pavērt jaunās, vēl neapzinātas sadarbības iespējas. Minētā procesa dzinējspēks var būt pilsoniskā sabiedrība.

4.3 Vienlaicīgi ir jānorāda, ka visos trijos Eiropas kaimiņu politikā iesaistītajos lielajos reģionos pastāv atklāti vai slēpti

konflikti vai arī risks, ka konflikti var izraisīties. Dažās partnervalstīs, kur demokrātija vēl nav nostiprinājusies, vērojami arī cita veida konflikti. Uztraukums par to ietekmi uz ES iekšējo situāciju ir pamatots, tomēr vēl svarīgāk ir rūpēties par partnervalstu un to iedzīvotāju drošību un stabilitāti. Tāpēc īpaša un pastāvīga uzmanība jāvelta mērķtiecīgiem pasākumiem, kuru mērķis, īstenojot valstu rīcības plānus, ir mazināt saspīlējumu un konfliktus, radīt priekšnoteikumus grūtību pārvarēšanai un veicināt valstu un tautu sadarbību, kā arī ekonomisko sadarbību. Pats par sevi saprotams, ka minēto pasākumu īstenošanā ir jāiesaista pilsoniskas sabiedrības organizācijas, kuras ir iesaistītas ekonomiskajā, sociālajā un kultūras sadarbībā, kas ir neatņemams mierīgas līdzsastāvēšanas instruments.

4.3.1 Ir arī svarīgi, lai ES iniciatīvas ārējo attiecību jomā tiktu saskaņotas ar Eiropas kaimiņu politikas elementiem. Šajā sakarā jānorāda, ka nesēnā krīze gāzes piegādes jomā liecina, ka attiecības ar Krieviju stratēģiskās partnerības ietvaros ir īpaši sarežģītas. Tāpēc būtu lietderīgi (ne tikai Ukrainas gadījumā vien) rūpīgi pārbaudīt, kāda kopumā var būt tirgus ekonomikas statusa piešķiršanas ietekme — arī sociālā un ekonomiskā — ne tikai uz attiecīgo valsti, bet arī uz ES.

4.3.2. Nedrīkst liekuļot un jāatzīst fakts, ka viens no Eiropas kaimiņu politikas mērķiem ir arī labu attiecību veidošana ar valstīm, kas mums piegādā izejvielas enerģijas ražošanai. Tajā nav nekā nosodāma, ja tiek ievēroti divi nosacījumi: pirmkārt, pamatotās rūpes par piegāžu stabilitāti nedrīkst būt svarīgākas nekā partnervalstu atbilstoša ekonomiskā un sociālā attīstība, un, otrkārt, dalībvalstīm jārikojas saskaņotāk un jāapliecina, ka tās patiešām vēlas sadarboties, lai ar lielu uzmanību atrisinātu stratēģiski svarīgos jautājumus enerģētikas nozarē.

4.4 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un mērķus, būtiska nozīme ir ES dalībvalstu un partnervalstu pārrobežu sadarbībai. Vairums jauno ES dalībvalstu tieši robežojas ar Eiropas kaimiņu politikā iesaistītām valstīm, tādējādi, no vienas puses, sastopoties ar kaimiņattiecību radītajām problēmām, bet, no otras puses, gūstot labumu no iespējām, kuras paver ģeogrāfiskais tuvums. Īstenojot Eiropas kaimiņu politiku, jācenšas ne tikai, cik vien iespējams, samazināt nestabilitātes risku (gan politiskā, gan arī ekonomiskā un sociālā nozīmē), bet galvenokārt arī atvieglot pastāvošo iespēju izmantošanu, lai īstenotu konkrētus pasākumus un sasniegtu abām pusēm izdevīgus rezultātus. Tas pozitīvi ietekmēs visu — šodien plaši atvērto un homogēno — Kopienas teritoriju, paplašinot un uzlabojot attiecības, palielinot drošību un uzlabojot tautu savstarpējo saprašanos.

⁽⁹⁾ COM (2005), 72 galīgā redakcija, Komisijas Paziņojums Padomei "Eiropas kaimiņu politika — ieteikumi Armēnijai, Azerbaidžānai un Gruzijai, kā arī Ēģiptei un Libānai", Brisele, 02.03.2005.

4.5 Šajā atzinumā netiek sīkāk aplūkota atsevišķu valstu vai reģionu īpašā situācija, jo EESK, kā jau iepriekš minēts, jau ir izstrādājis atzinumus, kas veltīti tieši Vidusjūras reģionam un jaunajām kaimiņvalstīm Austrumeiropā. EESK iniciatīva, kas kopā ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām tika uzsākta Kijevā 2006. gada februārī, palīdzēja aktivizēt minēto organizāciju (tām ir liela interese par ES, un tās saista lielas cerības ar Eiropas kaimiņu politiku) darbību un apliecināja, ka minētajam atzinumam par kaimiņvalstīm Austrumeiropā ir jau konkrēti rezultāti. Lai veidotu dialogu un sadarbotos ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

4.5.1 EESK pauž bažas par nesējamiem notikumiem Baltkrievijā, un tā nosoda represijas, kā arī antidemokrātisko rīcību un vajāšanu, kas pārkāpj pilsoņu un sociālās tiesības. EESK, kas turpinās veidot arvien ciešākas attiecības ar Baltkrievijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, pašreiz izstrādā atzinumu par minēto tematu ⁽⁶⁾.

4.5.2 EESK ir apņēmusies izvirzīt strukturētākus mērķus ilgstošākam laika periodam. Diemžēl EESK nav izdevies analizēt situāciju tieši uz vietas un nodibināt ciešus kontaktus ar Dienvidkaukāza valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Minēto trūkumu tuvākajā laikā varētu novēst, uzsākot rūpīgu darbu minētajā jomā un sagatavojot informācijas ziņojumu vai arī īpašu atzinumu

5. Metodoloģiskie un finanšu instrumenti

5.1 Valstu rīcības plānu īstenošanas metodes paredz, ka jānotiek pastāvīgam dialogam un sarunām starp ES iestādēm un politikas īstenošanā iesaistītajām valstīm. Visām pasākumu īstenošanā iesaistītajām pusēm jāievēro ES pieņemtā kārtība. MEDA programmas sakarā EESK savulaik jau pauda bažas par to, ka finansējuma saņēmējiem un īpaši pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir grūti piekļūt minētajiem līdzekļiem ⁽⁷⁾. Lai novērstu līdzekļu ļaunprātīgu izlietošanu, līdzekļu piešķiršanai un kontrolei jāatbilst stingriem kritērijiem, tomēr tiem ir jābūt arī skaidriem, pārskatāmiem (piemēram, veicot formulāru tulkojumu attiecīgajās valodās!), vienkāršiem un jāsaskan ar Eiropas kaimiņu politikas mērķiem. Pārāk lielais formalitāšu daudzums, kas saistīts ar atbalsta līdzekļu iegūšanu, ko vēl vairāk apgrūtina birokrātija, neveicina ne prioritāro mērķu sasniegšanu, ne arī rīcības efektivitāti. Tas tikai rada labvēlīgus apstākļus "ar sadarbību saistītai uzņēmējdarbībai", no kuras labumu gūst uzņēmumi, kas sniedz konsultācijas. Visbeidzot, tas apslāpē partneru individualitāti un iniciatīvas spējas. ES iestādes aizstāv viedokli, ka kaimiņu politikai it jāatbilst konkrētajai situācijai attiecīgajā valstī un reģionā. Minētais aspekts ir

⁽⁶⁾ Skatīt *Stulik* kga ziņojumu (REX/220).

⁽⁷⁾ Skatīt Informatīvo ziņojumu par Eiropas/Vidusjūras augstākā līmeņa tikšanos Maltā, REX 113 (ziņotājs — *Dimitriadis* kgs), it īpaši 35. un 36.1. punktu.

ļoti svarīgs, taču tas jāņem vērā arī, nosakot īstenošanas kārtību un izvēloties metodes, kuras sistemātiski un pastāvīgi jāpiemēro ekonomiskajai un sociālajai situācijai attiecīgajās valstīs un kurām jābūt saprotamām visām sabiedrības daļām.

5.1.1 Grūtības, ar kurām sastopas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, cenšoties piekļūt programmām un attiecīgajiem līdzekļiem, vismaz daļēji ir izskaidrojamas ar to, ka tās nezina noteikumus un kārtību vai arī to zina tikai aptuveni. Piekļūvi kādai Kopienas programmai vai ES veicinātās politikas pasākumiem nevar salīdzināt ar konkursa procedūru, kur pretendenti pašiem ir sevi jānodrošina ar dalībai nepieciešamo informāciju un organizatoriskiem instrumentiem. Par to ir atbildīgas Kopienas iestādes, un tām ir jāatbalsta ekonomiskās un sociālās organizācijas, lai tās varētu attīstīt attiecīgas spējas un kompetences. Vēl pirms dažiem gadiem Komisija īstenoja tādas pasākumus, piedāvājot projektu dalībniekiem apmācības kursus par pieejamu samaksu. Tā pēdējā laikā ir trīskāršojusies un tādējādi vairs nav pieejama vairumam attiecīgo sabiedrības pārstāvju. EESK uzskata, ka zinātnības (*know-how*) izplatīšana pilsoniskās sabiedrības organizāciju vidū ir tikpat nepieciešama kā administratīvās kompetences palielināšana partnervalstīs, t.i., Eiropas kaimiņu politikā iesaistītajās valstīs. Tāpēc tam noteikti ir jābūt bezmaksas pakalpojumam, ja vēlamies iesaistīt pilsonisko sabiedrību Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā.

5.2 Tā kā valstu rīcības plāni attiecas uz dažādām Komisijas locekļu kompetencē esošajām politikas jomām, ir būtiski, lai visi ģenerāldirektorāti izprastu un atbalstītu Eiropas kaimiņu politiku, un tiem ir jāstrādā kopā un ar lielu atbildības sajūtu, lai Eiropas kaimiņu politika būtu veiksmīga.

5.3 Regulārās novērtēšanas mehānisms būs efektīvs, ja tas tiks maksimāli vienkāršots, izvairoties no atkārtotības un koncentrējoties uz prioritāro mērķu sasniegšanu. Tādējādi organizētā pilsoniskā sabiedrība, bez kuras līdzdalības nav iedomājama minētās un jebkuras citas politikas sekmīgas īstenošana, var sniegt efektīvāku un bagātīgāku ieguldījumu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā un novērtēšanā (skatīt arī 6. punktu). Tāpēc kvalitātes novērtēšanā prioritāriem jābūt tiem kritērijiem, kas tiek piemēroti, lai novērtētu demokrātijas attīstību, kā arī vērtību un pamattiesību ievērošanu attiecīgajā partnervalstī. Pielietojamo metožu jomā prioritāra nozīme ir datu vākšanas un statistikas tīkla izveidošanai, kas ļautu ticami un pēc iespējas salīdzinoši novērtēt attiecīgo valstu sasniegumus. Turklāt būtu jācenšas panākt, lai novērtēšanas ziņojumi tiek izstrādāti vienlaicīgi. Tas atvieglotu gan labāko sasniegumu novērtēšanu, gan arī to prioritāšu noteikšanu, kurām ir nepieciešams lielāks vai savādāks atbalsts.

5.4 Kaut arī ES ir lielākais Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu tirdzniecības partneris, ES finansējums, ko tā piešķir sadarbības veicināšanai, dažkārt ir nepietiekams, un dažās valstīs tas ir mazāks nekā citu pasaules lielvalstu piešķirtais finansējums. Tomēr mūsu partneri jau vairākkārt ir parādījuši, ka Kopienas ieguldījums un rīcība ir būtiski uzlabojusi to attīstības kvalitāti. Tā palīdz nostiprināt noteiktus sasniegumus, ļauj ievērojami palielināt resursus un veidot partnerību, kurā katrs dalībnieks ir līdzvērtīgs, spēj pilnībā uzņemties atbildību un nav tikai atbalsta saņēmējs, kurš lielākā vai mazākā mērā ir spiests īstenot mērķus, kurus patiesībā nemaz neatbalsta.

5.5 Mūsu partneru cerības nedrīkst pievilt. Tāpēc visiem Kopienas dalībniekiem ir jāuzņemas konkrēta atbildība — tas attiecas galvenokārt uz dalībvalstīm, jo tām ir vislielākās pilnvaras budžeta apstiprināšanā. Finanšu plānā 2007–2013. gadam jāparedz lielāks finansējums Eiropas kaimiņu politikai, jo tā būtiski ietekmē ES iekšējo attīstību un drošību, kā arī ļauj nostiprināt ES pozīcijas pasaules mērogā. Tas arī atvieglos privātā kapitāla piesaistīšanu, jo investori varēs darboties saskaņotā un drošā vidē.

6. Eiropas kaimiņu politika — pilsoniskās sabiedrības līdzdalība

6.1 ĒESK ir pārliecināta, ka Eiropas kaimiņu politikas sekmīga īstenošana liela mērā ir atkarīga no tā, cik lielā mērā visas attiecīgās iestādes valstu rīcības plānu īstenošanā iesaistīs pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Komiteja to ir pilnībā pamatojusi iepriekš pieņemtos atzinumos, piemēram, visos atzinumos, kas bija vēltīti paplašināšanās procesam⁽⁸⁾. Komiteja pauž cerību, ka Komisija aktīvāk atbalstīs minēto viedokli un izstrādās kritērijus, kārtību un instrumentus pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanai Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā. Ciktāl tas nav pretrunā 3.3. punktam, paplašināšanās procesā iegūtā pieredze ir jāņem vērā, sarunu procesā iesaistot kandidātvalstu ekonomiskos un sociālos dalībniekus, kā arī risinot ES dalībvalstu un kandidātvalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dialogu. Ja pirmajam aspektam tika pievērsta pienācīga uzmanība (īpaši dažās bijušajās kandidātvalstīs, kas tagad ir ES dalībvalstis), otrs aspekts bija organizāciju, fondu un padomdevēju iestāžu, īpaši ĒESK, brīva iniciatīva. Savukārt, īstenojot Eiropas kaimiņu politiku, būs jānodrošina pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana un jāizstrādā minētā procesa struktūra.

6.2 Pamatojoties uz ĒESK pieredzi un paveikto darbu, kā arī 1. atsaucē minētajos atzinumos izvirzītajiem priekšlikumiem,

⁽⁸⁾ Pēdējais no pieņemtajiem atzinumiem ir Ārējo attiecību specializētās nodaļas atzinums REX/208 (ziņotājs — Pezzini kgs).

šajā atzinumā ĒESK minējusi tikai tos pasākumus, kas obligāti jāveic, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, proti, efektīvi īstenot Eiropas kaimiņu politiku, minētajā procesā iesaistot pilsonisko sabiedrību.

6.3 ĒESK aicina Komisiju:

- nodrošināt ģenerāldirektorātu, kuru pārziņā ir dažādi Eiropas kaimiņu politikas aspekti, darbības saskaņotību, veicinot sinerģiju, informācijas un paraugprakses apmaiņu;
- sarunās ar Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu valdībām uzsvērt, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas jāiesaista valstu rīcības plānu īstenošanā, un tāpēc paredzēt, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana ir viens no Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu sasniegumu novērtēšanas kritērijiem;
- nodot zinātību (*know-how*) ekonomiskajiem un sociālajiem dalībniekiem, kas tiem nepieciešama, lai pēc iespējas efektīvāk un pareizāk izmantotu Eiropas kaimiņu politikai paredzētos resursus un lai attiecīgie dalībnieki spētu pārraudzīt valstu rīcības plānu īstenošanu un izstrādāt priekšlikumus turpmākai rīcībai;
- izstrādāt skaidrus un efektīvus kritērijus, kas ļautu novērtēt kopīgo vērtību iedzīvināšanu, kurai ir prioritāra nozīme Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā;
- sniegt informāciju un dokumentus par asociācijas līgumos paredzētajām sanāksmēm, kas veltītas Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai (it īpaši sanāksmju grafiku un atsevišķo sanāksmju dienas kārtību), kā arī veicināt informējošu pasākumu un konsultāciju rīkošanu pirms un pēc minētajām sanāksmēm;
- ierosināt instrumenta izveidi, kurš atvieglotu vīzas saņemšanu tiem partnervalstu pilsoņiem, kuri vēlas ieejot ES, lai studētu, izglītos un veiktu pētniecību, kā arī lai veidotu kontaktus ar partnerorganizācijām vai ekonomiskās sadarbības partneriem;
- atbalstīt ĒESK centienus, lai koordinētu padomdevēju iestāžu un valstu rīcības plānu īstenošanā iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbību, it īpaši, piešķirot finansējumu ikgadējam ekonomikas un sociālo padomju un līdzīgu iestāžu sammitam (jau 10 gadus ĒESK organizē līdzīgu sammitu Eiropas–Vidusjūras partnerības ietvaros), kura gaitā tiek novērtēta Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu kopumā un iesaistītajām organizācijām tiek dota iespēja apmainīties ar pieredzi ne tikai divpusējā un vietējā, bet arī plašākā līmenī.

6.4 EESK aicina ES dalībvalstu valdības:

- izstrādāt sistemātiskas salīdzināšanas veikšanas kārtību, lai nodrošinātu valstu ārpolitikas un Eiropas kaimiņu politikas saskaņotību un efektivitāti nolūkā sasniegt ne tikai resursu, bet, it īpaši, iniciatīvu kritisko masu, kas palīdzētu sasniegt tādus rezultātus, kas dotu labumu visām iesaistītajām pusēm;
- valstu ārpolitikas ietvaros Eiropas kaimiņu politiku īstenot tā, lai maksimāli izmatotu iespējas, kuras ne tikai partnervalstīs kopumā, bet arī attiecīgo valstu līmenī paver organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana. Tas izdarāms, īstenojot kopējus politiskus pasākumus saistībā ar sadarbību attīstības jomā un veidojot partnerību un tīklus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas minētajā jomā;
- panākt Eiropas kaimiņu politikas ietvaros un daudzpusējo starptautisko organizāciju īstenoto pasākumu saskaņotību;
- informēt par valstu valdību viedokļiem jautājumos, kuri tiek apspriesti sanāksmēs, kuras notiek saskaņā ar asociācijas līgumiem;
- veicināt un atvieglot partnervalstu studentu piekļuvi augstskolām attiecīgajās valstīs;
- valstu līmenī rīkot regulāras (divreiz gadā) informācijas dienas, lai atspoguļotu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas rezultātus un paustu attiecīgās valdības viedokli par sasniegumiem šajā svarīgajā politiskās jomā.

6.5 EESK aicina Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu valdības:

- panākt divpusējās un daudzpusējās ārpolitikas ietvaros īsteno to pasākumu un Eiropas kaimiņu politikas ietvaros īsteno to pasākumu saskaņotību;
- savu valstu sociālo partneru organizācijām un profesionālajam apvienībām regulāri sniegt skaidru informāciju par sasniegumiem valstu rīcības plānu īstenošanā, nodrošinot piekļuvi dokumentiem par valstu rīcības plānu īstenošanas gaitu;

- regulāri apsprieties ar padomdevējām iestādēm (ja tādas attiecīgajā valstī ir nodibinātas) par lēmumiem, kuri tiek gatavoti saistībā ar valstu rīcības plānu īstenošanu, novērtēšanu un citiem pasākumiem, kuri, iespējams, tiks īstenoti, lai uzlabotu ES un attiecīgās valsts attiecības;
- partnervalstīs, kurās padomdevējas iestādes nav izveidotas, izveidot piemērotus mehānismus, lai veicinātu un koordinētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību ar valstu rīcības plānu īstenošanu saistīto lēmumu pieņemšanā un īstenoto pasākumu pārraudzībā;
- koordinēt apspriešanos ar pilsonisko sabiedrību un tās iesaistīšanu arī zemākos līmeņos, lai Eiropas kaimiņu politika veicinātu visas valsts ekonomiskās un sociālās struktūras attīstību un līdzsvaru.

6.6 EESK aicina Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas:

- interesēties par Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu attiecīgajā valstī, novērtēt to un veicināt tās īstenošanu, gan pierasot, lai valdības sniegtu tām informāciju un iespējas iesaistīties minētās politikas īstenošanā, gan sadarbojoties ar EESK, lai noteiktu prioritātes un par tām informētu Kopienas iestādes;
- iesaistīties strukturētā dialogā gan ar EESK, gan ar padomdevējām iestādēm ES dalībvalstīs un citās Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistītajās partnervalstīs, lai izveidotu plašu tīklu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas pārraudzībai un lai sekmētu organizāciju savstarpējo saprašanos, kā arī paraugprakses izplatīšanu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas jomā.

6.7 EESK, savukārt, ir apņēmusies rūpīgi sekot Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai dažādos reģionos un meklēt efektīvākas sadarbības formas ar Eiropas Parlamentu un Reģionu komiteju, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu svarīgās Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā.

Briseļē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND